

Antti Kilpiäinen 30.8.1937–9.9.2000

Joensuun yliopiston maantieteen laitoksen pitkäaikainen opettaja Antti Kilpiäinen menehtyi vaikeaan sairauteen viime vuoden syyskuussa. Joensuuhun Antti tuli 1970-luvun alussa suorittamaan luokanopettajan erikoistumisopinnoita. Sitä ennen hän ehti toimia pitkään kansakoulun opettajana Taivalkosken Kostojärvenällä. Antti innostui maantieteestä siinä määrin, että jatkoi opintojaan maisterin tutkintoon saakka. Vuonna 1975 valmistuneessa pro gradu -työssään hän tarkasteli Kiteenjärven las-kumaatuman rakennetta ja käyttöä vanhassa niittytaloudessa. Työ ei jäänyt vain opin-näytteeksi, vaan siitä tuli merkittävä kontribuutio tuolloin meneillään olleeseen monitieteiseen Itä-Suomen ympäristöhistorialliseen tutkimushankkeeseen.

Tutkinnon suoritettuaan Antti aloitti opetus-työnsä maantieteen laitoksella ja jatkoi sitä syys-lukukauteen 1999 saakka. Hänen kiinnostuksensa piiri oli laaja; se ulottui luonnon tutkimisesta päivänpolitiikan seuraamiseen paikallistasolta kansainväliselle tasolle asti. Laaja-alaisuus näkyi myös hänen opetustyössään; toisessa ääripäässä olivat kivikurssit, toisessa konfliktikurssit, joilla tarkasteltiin alueellisia kriisitilanteita eri puolilla maapalloa. Olipa kyse kummastakaan, Antti sai kuulijat mukaansa omalla innostuksellaan tai – ellei muu auttanut – provosoivilla kysymyksillään. Parhaimmillaan Antin monipuolisuus tuli esille kenttäkursseilla ja ekskursioilla, joilla vastaan tulevissa yllättävissäkin tilanteissa pelkkä kirjatieto ei välttämättä auta, vaan tarvitaan käytännön kokemusta ja ns. maalaisjärkeä. Välitön ja ymmärtäväinen suhtautuminen opiskelijoihin teki Antista isähahmon, jonka apuun opiskelijat turvautuivat ensimmäisestä opiskeluvuodesta gradu-vaiheeseen saakka. Opiskelijat valitsivat hänet yliopiston parhaaksi opettajaksi vuonna 1991.

Opetusmenetelmien kehittäminen oli yksi Antin kiinnostuksen kohteista. Valokuvaus ja videointi tuottivat kotiseutu- ja ympäristöopetuksen dia-sarjan, jossa havainnollisella tavalla läpikäydään itäsuomalaisen luonnon- ja kulttuurimaiseman kehitys jääkaudesta nykypäivään saakka. Maasto-opetuksen merkityksen korostaminen sekä kouluopetuksessa että opettajankoulutuksessa nä-

kyy monissa Antin suunnitelmassa opetuspoluissa, joiden sisällöt eivät rajoitu pelkästään luontoasioiden esittämiseen, vaan niiden ohella mukaan tulevat myös alueen kulttuurihistorian vaiheet. Polkuihin liittyvät opaskirjaset paljastavat myös hänen erinomaiset piirtäjän lahjansa.

Höytiäinen oli Antin luonto- ja kalaretkien lähin kohde. Kun tuli tarve Höytiäisen saariston luonto- ja maisemaselvityksen tekemisestä yleiskaavoitusta varten, ei haasteesta voinut kieltäytyä. Vauhtiin päästyä tuli samalla inventoitua myös Kontiolahden ja Kontioniemen kaavoitettavan

alueen luonto-, maisema- ja kulttuurihistorialliset arvot. Huhmarin lomakeskukseen hän suunnitteli ja toteutti näyttelyn, joka kertoo Höytiäisen alueen jääkauden jälkeisestä kehityksestä sekä järvenlaskun synnyttämistä vesijättömaista ja niiden käytön otosta. Suunnitelmissa oli myös kaskikulttuurin elvyttäminen Huhmarin maisemissa, mutta hanke jäi kesken.

Kiinnostus kehitysmaihin teki Antista Terra Oriens ry:n (ent. Itä-maantieteilijät) monivuotisen puheenjohtajan. Yhdistys lähti aktiivisesti mukaan Vietnamiin suuntautuvaan kehitysyhteistyöhankkeeseen, joka palveli myös maantieteen laitoksen opetusta ja tutkimusta. Vietnamiin matkasi maantieteen laitokselta valmistuneita tai opintojensa loppuvaiheessa olevia opiskelijoita. Antin oma matkasuunnitelma ei kuitenkaan ehtinyt toteutua.

Tutkimusmatkailijan sielu asui Antissa. Kesän koittaessa hän nosti pyörän pykälään, astui laivaan, nousi Gdanskissa fillarin selkään – ja eikun menoksi. Tutuiksi tulivat entisen itäblokin maa-seudut ja kaupungit Unkaria ja Romaniaa myöten. Virkistyksen ja latautumisen ohella matkat palvelivat opiskelijoiden Unkariin ja Puolaan suuntautuneita ekskursioita, joista viimeistä Antti veti sairauden jo saattelemana.

Antti on lähtenyt viimeiselle matkalleen. Milloin entiset oppilaat ja kollegat kohtaavat, puhe kääntyy jossain vaiheessa pidettyyn opettajapersoonaan ja työtoveriin. Antin huumorintäyteinen juureva hahmo säilyy mielissämme.

HEIKKI VESAJOKI